

СУБ'ЄКТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

Обсяг: 6 кредитів ЄКТС

Семестр: весняний

Курс: перший

Дні, Час, Місце: згідно з розкладом

Інформація про викладачку

Ім'я	Литовченко Ніна Федорівна
Контакти	е-mail: nina.lytovchenko@gmail.com , тел.: (068) 8052515
Робоче місце	Кафедра загальної та практичної психології (ауд. 217 навчального корпусу №2)
Години консультацій	Понеділок: 13:30 – 14:50

Опис курсу

У сучасній психології проблема суб'єктності — це, дослідження того, як людина перетворюється з об'єкта впливу на свідомого творця власної долі. Актуальність вивчення поняття суб'єктності обумовлена головними викликами сучасності, зокрема, пошуком відповіді на питання: як людині залишатися «автором» свого життя в умовах невизначеності.

Психологія суб'єктності зміщує фокус із того, що «зробили з людиною» (травми, середовище), на те, що «людина робить із тим, що з нею зробили». Це фундамент для розвитку резильєнтності та розуміння механізмів внутрішньої мотивації. Це актуально для сучасного фахівця, де зовнішній контроль поступається місцем самоорганізації та відповідальності.

Психологія суб'єктності тісно пов'язана з проблематикою психологічного здоров'я особистості. Втрата відчуття власної суб'єктності веде до депресивних станів і стану «вивченої безпорадності». Тому цей концепт є ключовим також і для сучасної психотерапії.

РН9. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми психології державною та іноземною мовами, готувати результати досліджень у вигляді наукових публікацій.

Мета навчання

Метою дисципліни є оволодіння методологією самозміни та розвиток здатності навчити цьому інших у відповідності до існуючої тенденції розвитку сучасного соціального світу.

Вивчення дисципліни сприяє набуттю здобувачами **загальних компетентностей:**

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК2. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.

СК6. Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.

СК7. Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства.

Вивчення навчальної дисципліни сприяє досягненню здобувачами таких результатів навчання:

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.

РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

РН5. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.), практичних занять (40 год.), організації самостійної роботи студентів в бібліотеках та комп'ютерних мережах (120 год.) для студентів денної форми навчання; лекцій (6 год.) та практичних робіт (12 год.), організації самостійної роботи студентів в бібліотеках та інтернет мережі (142 год.) для студентів заочної форми навчання.

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, розповідь, дискусія, робота з підручниками, навчальними посібниками, науковими статтями; модерація обговорення/дискусії, евристична бесіда), наочні (ілюстрування, демонстрування технік роботи, самостійне спостереження. Презентація PowerPoint) практичні (методи і техніки самопізнання та психологічної допомоги). На практичних заняттях - робота з джерелами, проблемні ситуації, робота в парах, дискусія, мозковий штурм; самостійна робота: опрацювання наукової літератури, нормативних документів, робота в Інтернеті.

Організація навчання

Теми лекцій

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Категорія «суб'єкт» у сучасній психології.	2	2
2	Суб'єктна активність та інтелект	4	
3	Аналіз та визначення сутності активності суб'єкта. Активність як властивість суб'єкта	2	
4	Можливості впливу на активність суб'єкта та її розвиток	2	
5	Експериментальні дослідження суб'єктності	2	
6	Суб'єктна активність як програма реалізації інтенцій суб'єкта	2	2
7	Суб'єктна активність та її роль у побудові життєвих стратегій	2	2
8	Експериментальні дослідження розвитку суб'єктної активності	2	
9	Технології практичного впливу на суб'єктність	2	
Разом		20	6

Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Категорія «суб'єкт» у сучасній психології.	4	
2	Суб'єктна активність та інтелект	6	2
3	Аналіз та визначення сутності активності суб'єкта. Активність як властивість суб'єкта	8	2
4	Можливості впливу на активність суб'єкта та її розвиток	4	
5	Експериментальні дослідження суб'єктності	6	2
6	Суб'єктна активність як програма реалізації інтенцій суб'єкта	4	2
7	Суб'єктна активність та її роль у побудові життєвих стратегій	4	2
8	Технології практичного впливу на суб'єктність	4	2
Разом		40	12

Завдання для самостійної роботи з теоретичним матеріалом

Складання логічних схем до теми, заповнення порівняльних таблиць, анотування статей, опрацювання першоджерел тощо. Проходження навчальних програм на освітніх платформах чи інших ЗВО.

Теми для самостійної роботи

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Категорія «суб'єкт» у сучасній психології.	10	10
2	Суб'єктна активність та інтелект	20	10
3	Аналіз та визначення сутності активності суб'єкта. Активність як	10	10

	властивість суб'єкта		
4	Можливості впливу на активність суб'єкта та її розвиток	10	10
5	Експериментальні дослідження суб'єктності	10	20
6	Суб'єктна активність як програма реалізації інтенцій суб'єкта	20	20
7	Суб'єктна активність та її роль у побудові життєвих стратегій	20	24
8	Експериментальні дослідження розвитку суб'єктної активності	10	18
9	Технології практичного впливу на суб'єктність	20	20
Разом		120	142

Оцінка

Підсумкова оцінка курсу буде обчислюватися з використанням таких складових:

Форма роботи	Вид роботи	Розподіл балів
Практична активність	Виступ з повідомленням	0-15
	Участь у дискусії	0-15
	Участь у роботі групи	0-15
	Головний доповідач/модератор питання	0-15
	РАЗОМ	60
Самостійна робота	Індивідуальний проєкт	0-5
	Доповідь з презентацією	0-5
	РАЗОМ	10
Залік		0-30
РАЗОМ		100

Політика курсу

Безпека – понад усе.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час очного навчання ви під керівництвом викладача повинні перейти до споруд цивільного захисту і перебувати в них до скасування сигналу.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час дистанційного навчання за вашим місцем перебування, ви маєте повідомити про це викладача та перейти до безпечного місця.

Відвідування та / або участь є важливим компонентом курсу. Проте, якщо Ви бажаєте навчатися дистанційно – всю навчальну діяльність, включно з виконанням і поданням для оцінювання завдань, можна здійснювати у дистанційному режимі на платформі Уніком.

Якщо ви не були присутні на занятті через сигнал «Повітряна тривога», узгодьте з викладачем дистанційну форму виконання завдання.

Дедлайн. Крайньою межею здачі індивідуальної роботи є три дні до підсумкової форми контролю.

Переоцінка завдань можлива протягом тижня після отримання оцінки на основі заяви на ім'я завідувача кафедри у письмовій формі. Після отримання заяви, завідувач кафедри протягом тижня створить комісію з переоцінки, яка після проведення аналізу

роботи студента повідомить його про своє рішення.

Перескладання здійснюється згідно з діючим положенням про організацію освітнього процесу в університеті. Перескладання екзамену відбувається за графіком, визначеним деканатом.

Академічна доброчесність та плагіат. Кожен здобувач вищої освіти повинен ознайомитися і слідувати нормам Положення НДУ імені Миколи Гоголя «Про академічну доброчесність»

(http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/polozennia_pro_akademichny_dobrochesnist.pdf).

Всю заплановану роботу студенти виконують самостійно. У разі виявлення несамотійного виконання завдання, результат анулюється, а робота повертається студенту на переопрацювання з дотриманням правил академічної доброчесності. Інформація про плагіат буде повідомлена декану та куратору.

Мобільні пристрої на заняттях використовуються з навчальною метою.

Поведінка в аудиторії. Поведінка здобувачів освіти визначається правилами техніки безпеки та загальноприйнятими нормами поведінки, які визначаються відповідно «Правилами внутрішнього розпорядку» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/pravula_rozporiadky.pdf), «Положенням про організацію освітнього процесу» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/onp2018.pdf) та «Етичним кодексом» (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/etychkodex.pdf) ЗВО.

Вітається активність здобувача із планування освітнього процесу та участь у формальній та неформальній освіті.

Джерела для вивчення дисципліни

1. Абульханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії* / За заг. ред. В.О.Татенка. Київ: Либідь, 2006. С. 37–51.
2. Балл Г.О. Методолого-психологічні роздуми в гуманістичному контексті. *Соціальна психологія*. 2006. № 4. С. 3–14.
3. Володько І.В. Сучасні навчальні середовища в Інтернеті: віртуальний інститут. *Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття)*: тези міжнар. наук практ. Інтернет-конф., 28 травня 2012 р. Режим доступу: http://www.psychscience.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Volodko_Igor_2012.doc.
4. Дітюк П.П. Понятійне поле ситуацій проблемності. *Технології розвитку інтелекту : електронне наукове фахове видання* [Електронний ресурс]. 2013. Т. 1, № 4. Режим доступу: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/71
Дітюк П.П. Ситуативна активність, відносна суб'єктність та свобода вибору. *Технології розвитку інтелекту*. 2017. Т.2, № 5 (16) Режим доступу : http://psytir.org.ua/upload/journals/2.5/authors/2017/Dityk_Pavlo_Pavlovych_Sytuativna_aktivnist_vidnosna_subjektnist_ta_svoboda_vyboru.pdf.
5. Коваленко-Кобилянська І. Г. Суб'єктна активність людини в період геронтогенезу в умовах освітнього простору Інтернет . *Технології розвитку інтелекту*. 2016 Т.2, №2 (13). – Режим: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/issue/view/18

6. Культуротвірна функція психологічної науки : монографія / Г.О. Балл, Н.А. Бастун, О.В. Губенко, В.В. Депутат, О.В. Завгородня, Ю.М. Крилова-Грек, В.Ф. Литовський, В.О. Медінцев, С.О. Мусатов, І.Є. Разделенко ; за ред. Г. О. Балла. Київ-Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 264 с.
7. Масієнко Ю.О. Структурно-динамічні ознаки «я-тексту» особистості : дис. канд. психол.н.: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. [Місце захисту Київський національний університет імені Тараса Шевченка] / Ю.О. Масієнко – К., 2006. 253 с.
8. Мешко О.І. Суб'єктність майбутнього вчителя як важлива складова його професійної позиції. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації*. 2010. № 2. С. 69-75.
9. Мещеряков Д.С. Сучасні тенденції дослідження суб'єктності. *Технології розвитку інтелекту*. 2017. № 6(17). Режим доступу: http://psytir.org.ua/upload/journals/2.6/authors/2017/Mescheryakov_Dmytro_Sergijovych_Suchasni_tendencii_doslidgennya_subjetnosti.pdf.
10. Мещеряков Д.С. Рівні розвитку суб'єктності. *Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми*: тези допов. V міжнар. наук-практ. інтернет-конф., 10–31 травня. 2017 р. м. Київ. Режим доступу http://www.newlearning.org.ua/system/files/sites/default/files/zagruzheni/mescher_yakov_dmytro_2017.pdf.
11. Мещеряков Д.С. Теоретичні підходи до проблем суб'єктності та суб'єктної активності. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Косюка НАПН України. Київ – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. Т. 2: Психологічна герменевтика, вип. 10. С. 135–154.
12. Мухіна Г.В. Про деякі аспекти розвитку суб'єктності курсанта в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогіка. 2016. Вип. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2016_1_7. 1.
13. Назар М.М. Потенціали інтернет-тренінгів для оптимізації психологічного стану студентів. *Психологія і особистість: науковий журнал*. 2013. № 1 (3). С. 120–130.
14. Назар М.М. Розвиток суб'єктної активності при дистанційній груповій роботі з постраждалими в зоні АТО. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць. Київ: Інститут психології імені Г.С. Косюка НАПН України, 2017. Т.11. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості, вип. 15. С. 363–372.
15. Назар М.М. Суб'єктна активність в контексті формування комунікативної компетентності. *Технології розвитку інтелекту* Т. 2, № 1 (12). 2016. Режим доступу: http://http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/217
16. Наконечна М.М. Інтерсуб'єктність у психології: до постановки проблеми. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 34. С. 365–374. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2016_34_29
17. Самопроекування особистості у дискурсивному просторі: монографія / Н.В. Чепелєва, М.Л. Смульсон, О.В. Зазимко, С.Ю. Гуцол [та ін.]; за ред. Н.В. Чепелєвої. Київ: Педагогічна думка, 2016. 232 с.
18. Смульсон М. Л. Розвиток інтелекту та суб'єктності дорослих у віртуальному

- просторі. *Технології розвитку інтелекту*. Київ: Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. 2016. Т.2, № 2(13). Режим доступу http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/issue/view/18.
19. Смульсон М. Л. Проектування дистанційних середовищ саморозвитку в умовах новітніх комп'ютерних технологій. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, М. Л. Смульсон. Київ: ДП "Інформаційно-аналітичне агенство", 2010. Т.8 Психологічна теорія і технологія навчання, вип. 7. С. 215–225.
20. Смульсон М.Л. Інтелект дорослої людини: структура та саморозвиток. *Технології розвитку інтелекту*. Київ: Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. 2015. – Режим доступу : http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/
21. Смульсон М.Л. Інтелект і ментальні моделі світу. *Наукові дослідження когнітивної психології*. Острого: Вид-во Національного університету "Острого", 2009. Вип.12. С. 38–49.
22. Смульсон М.Л. Категорія розвитку в сучасній психології. *Технології розвитку інтелекту*. 2013. Т.1, № 4, Режим доступу : http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/68
23. Смульсон М.Л. Мудрість як психологічний феномен. *Технології розвитку інтелекту*. 2013. № 4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2013_4_5.
24. Смульсон М.Л. Психологія розвитку інтелекту: монографія / М.Л. Смульсон. Київ: Нора-Друк, 2003. 298 с.
25. Смульсон М.Л. Місце самопроектування в проектній парадигмі. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. Праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. Т.ІІ. Психологічна герменевтика. Вип. 8. С. 16–29.
26. Татенко В.О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії* / за заг.ред. В.О.Татенка. Київ: Либідь, 2006. С. 316–357.
27. Чепелева Н.В. Дискурсивні засоби самопроектування особистості. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». Тематичний випуск «Актуальні проблеми когнітивної психології»*. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. Вип. 24. С. 7-11.
28. Чернобровкіна В.А. Психологія особистісної свободи: монографія. Держ.закл. «Луган. Нац. Ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 458 с.
29. Anduiza Eva. Mobilization through online social networks: the political protest of the indignados in Spain / E. Anduiza, C. Cristancho, J.M. Sabucedo // *Information, Communication & Society*. 2013. Vol. 17. Issue 6. P. 750-764. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.808360>
30. Baltes P. New frontiers in the future of aging: From successful aging of the young old to the dilemmas of the fourth age/P. Baltes, J. Smith. *Gerontology*. 2003. vol. 49. P. 123–135.
31. Graham Spruiell. Psychoanalysis, Identity, and the Internet: Explorations into Cyberspace / G. Spruiell // *The Psychoanalytic Quarterly*. - 2018.
32. Horowitz M.J. Person schemas // M.J. Horowitz (ed) *Person schemas and maladaptive interpersonal patterns*. Chicago: Univ. of Chicago Press, 1991.

33. Levinas E. Outside the subject / E. Levinas. Stanford, CA: Stanford University Press, 1994. 205 p.
34. Who comes after the subject? / ed. by Cadava E., Connor P., Nancy J.L. // N.Y.; L.: Routledge, 1991. 246 p.